

Om brännwin

(Ur 1828 års Almanach)

Då brännwinet först uppfans, nyttjades det såsom Läkemedel och borde aldrig annorlunda nyttjas, ty det innehåller ingenting som kan tjena människan till föda såsom win och öl, och är det således en alldeles falsk sats, som man så ofta hör och sen upprepas, att det är en nödvändig styrkedryck, i synnerhet i vårt kallare klimat för arbetare eller för kolden.

Af historien weta wi, att våra förfäder, som icke kände till brennvin och lefde uti kallare klimat än det nu är, woro ett utmärkt starkt folk och troligen starkare än deras efterkommande nu för tiden, och dagliga erfarenheten wisar oss, wilka swaga warelser de äro och blifwa, som af elak wana flera supar dagligen förtära, men förebär wanligheten att brennvin måttligen nyttjad, är nyttigt och stärkande, men det endast wanan, som kan göra dess måttliga bruk någorlunda oskadligt och då blott wid måltiderna.

I genom sin retande egenskap väcker supen för några ögonblick en wiss liflighet i sinne och kropp, det är sant, men hwilken endast lemar för slapphet och olust efter sig. För att nu någorlunda underhålla denna liflighet, är den, som olyckligtwis söker sin wederswickelse i brennwinet, nödsagad att taga sup om sup hela dagen igenom, hwilket snart urartar till wana och omåttlighet, hwari genom dess oundwikliga förderf beredes. Utan att beskriwa det wettlösa och skamliga tillstånd, som kallas Rus, hwilket tywärr allt för ofta, framställer sig till hans och ens åskådning.

Will nämna blott de vanligaste försämringar i helsotillståndet som brennwinet åstadkommer, den första kroppsdelen, som lider, är magen, så att brennwinsuparen förlorar matlusten, och matsmältningen, ock kan slutligen knappt förtära någon egentlig föda, hwaraf naturligtwis följer en tilltagande swaghet med darrning i händerna och hela kroppen.

Derjemte eller der efter, följa då de egentliga sjukligheterna; Stockningar i lefwrn och underlifwets öfriga inälwor, gulsot, watten-sot, ofta fallandesot och galenskap.

Att således en brennwinsupare är en ömkelig warelse, fastän knappt ömkanswärd warelse finner war och en, och att det går med bråd-störtande steg döden till mötes.

Det woro ändock wäl, om hans brottslighet deremot wore slut. Men hurudana Barn skall wäl en sådan förswagad, utmärglad warelse lemna efter sig? Utom svaghet, körtelswagheter, engelska sjukan, höftsjuka, ögonsjukdomar m fl äro nästan oundvikliga hos barn af sådana föräldrar helst om desse, snart sagt från waggan gifwa barnen brennwin, hwilket man ofta får se. Att barnen dessutom af föräldrars exempel förderwas, är ett begripligt skäl, då man på gästgifwaregårdar och på andra ställen får se 11-12 års pojkar supa lika ducktigt, som någon fullwäxt. I så beskaffad omständighet få, bokstavligen, barnen lida för Fädernes missgärningar. Detta må wara tillräckligt, för att öwertyga hwar och en någerlunda tänkande människa om brennwinets skadliga inflytande på helsan.

Dess förderfliga inflytande på Sederna är om möjligt, ännu bedröfligare, utom det, att brennwinet, genom sin retande egenskap ger anledning och fart åt all slags osedlighet, så finner man lätt att en människa, som en stor del af dagen är, igenom brennwin, beröwad sitt medwetande och sitt förnufts bruk, skall då kunna begå de största rysligheter, för wilka han, såsom nyckter, sjelf skulle fasa.

En högt aktad och nu mera djupt saknad Ledamot i Konungens högsta Domstol (Justitie-Rådet Tören) har uti en afhandling, tryckt 1823, kallad; Försök, att bestämma orsakerna till ökade brottsmål och medlen till deras förekommande eller minskning, påtagligen och allwarligt bewisat, att orsakerna till en ganska stor del brott igenfinnes uti brennwinets missbruk, och att deras minskning icke kan wäntas, utan Presterskapets och andra goda medborgares nitiska bemötanden, att, med underwisning och exempel utrota detta missbruk.

Att detta rysliga förhållande ännu äger rum i vårt kära Fädernäsland, intygas af de till Kongl. Sundhets collegium inkomne officielle Handlingar. Dessa wisa, att ifrån och med 1823 till och med 1826, 1338 personer på ett wäldsamt eller onaturligt sätt aflidit och af

dessas icke mindre än 360 personer, nära 1/4 af alla olyckshändelserna, omkommit genom följderna af fylleri antingen mördats under ruset eller döda af slag efter omåttligt förtärt brennwin.

Brennwinets skadliga inflytande på ett stort antal medborgares wälmåga, eller förmögens omständigheter, står i så nära samband med dess inflytande på helsa och seder, att det förra är blott en naturlig följd af det senare.

Om en man, af wad samhällsklass som helst, med hustru och barn är någorlunda förmögen eller wälmående, och faller på den olyckliga wanan att supa, så är det snart förbi med förmögenheten. Dryckenskapen föder först olust, sedan kommer oskicklighet till allt arbete, sysslan, verkstaden, Jordbruket wårdslösas och försummas, husets redbarhet går ut för brennwin, man sätter sig i skuld, och den skall betalas, utpantas både löst och fast, så att forna wälmående mannen nu med hustru och barn, befinner sig i största armod.

Ofwannämnde till Kongl. Sundhets-Collegium inkomne Handlingar förete flera exempel på husfäder, som mördat sig sjelfwa, af förtwiulan deröfwer att igenom brennwinssupande blifwit skuldsatte och förstört för sig med hustru och barn, i warje blad af

Post och Inrikes Tidningar läser man om folk, isynnerhet bönder, som blifwit oskicklige att sköta sin egendom. I de större städerna, och kanske äfwen i wissa orter af landsbygden, finnas en mängd arbetsfolk, som sina goda dagspenning eller arbetsförtjänst och en ordentlig lefnad kunde med heder och tarflighet underhålla ett hushåll, men så oftast hela arbetsförtjänsten, åtminstone stor del deraf, stannar på krogen, måste hustru och barn bliwa både klädde och födde och all huslig sällhet sålunda förstörd.

Då man är öfvertygad om den satsen; Att hela hushållets wälstånd och trefnad beror på, eller utaf alla medlemmars så måste hwar och en som hyser minsta människokärlek och foserlandskänsla, finna sig uppmanad, att motverka et överflödigt bruk af brennwin, sådant kan endast ske genom enskilda lifwets bemödanden. När derföre warningen är gifwen, blir det en skyldighet för Husfäder och föräldrar, att hålla barn före manbarhets åren att någonsin smaka brennwin, hwilket för dem är skadligt; att hindra Tjänstefolk och andra från dess opmåttliga förtäring, och slutligen att sjelfwe, genom föredöme af ordning och ett nycktert och ordentligt lefnadssätt, samt afböja fördärfwet af fylleriet.